

Interkulturel dialog i uddannelse og læring

- erfaringer og resultater fra EU's uddannelsesprogrammer Comenius, Erasmus og Grundtvig

September 2008

Indholdsfortegnelse

Interkulturel dialog i uddannelse og læring	4
Grundskole og Gymnasium: Comenius	7
• Elevers udbytte af deltagelse i Comenius Skolepartnerskaber.....	8
• Internationalt samarbejde løfter eleverne fagligt og personligt, Vestervangskolen i Esbjerg	12
• Tag udgangspunkt i forskelligheden, Sødalskolen i Brabrand	15
• Sæt elevernes læring i centrum, Frederikshavn Gymnasium og HF	18
Videregående uddannelse: Erasmus	22
• Integration går begge veje, CBS, Handelshøjskolen i København	23
• Sammen er vi mange, Sønderborg Kommune	26
• Institutionerne skal tage ansvar, Danske Studerendes Fællesråd	29
Voksenuddannelse og folkeoplysning: Grundtvig	33
• At finde nye ressourcer i sig selv, VUC Vestsjælland Syd	34
• Friere med FRISM, DOF Sønderborg Aftenskole	37
• Afgørende at partnerne forpligter sig, Guldborgsund Kommunes Sprog- og Integrationscenter	40

Interkulturel Dialog i uddannelse og læring

Med denne publikation om Interkulturel Dialog i uddannelse og læring sætter CIRIUS fokus på en række erfaringer og resultater fra EU's uddannelsesprogrammer Comenius, Erasmus og Grundtvig. Fra 2007 er disse programmer blevet samlet i rammeprogrammet for Livslang Læring, LLP programmet.

Vi bringer her en række eksempler på internationale samarbejder i danske uddannelsesinstitutioner fra grundskolen til voksenuddannelse. Formålet er at vise de særlige muligheder og gevinster, der ligger i europæisk samarbejde.

Publikationen er inddelt 3 sektioner:

I første del handler det om erfaringer fra *Comenius programmet og grundskole- og gymnasieområdet*. Her sættes der fokus på elevudbyttet ved internationalt classesamarbejde gennem 3 eksempler fra hhv. folkeskolens mellemste klassetrin, et 10. klassecenter og et gymnasium. Endvidere fremlægges hovedkonklusionerne af en spørgeskemaundersøgelse om elevudbytte, som CIRIUS har gennemført i 2008 blandt lærere og ledere fra Comenius partnerskaber gennem de seneste 4 år.

I anden del drejer det sig om *videregående uddannelse og Erasmus programmet*, hvor der er sat fokus på den faglige og sociale integration af internationale studerende i Danmark. I denne del præsenterer vi eksempler på, hvordan udfordringen med at integrere internationale studerende gribes an af en uddannelsesinstitution, en kommune og en studenterorganisation.

I tredje og sidste del handler det om *Grundtvig og voksenuddannelses- og folkeoplysningsområdet*. Gennem 3 eksempler fra hhv. et voksenuddannelsescenter, et oplysningsforbund og et sprogcenter sættes der fokus på udbyttet ved at indgå i et internationalt partnerskabssamarbejde for såvel kursister, undervisere og ledere som for centrene og foreningerne som sådan.

Vi håber, at eksemplerne vil inspirere og medvirke til at sætte fokus på mulighederne i europæisk samarbejde inden for alle uddannelsesområder.

De politisk fastsatte mål for **de europæiske uddannelsesprogrammer** handler om at fremme kvaliteten, innovationen og den europæiske dimension i uddannelserne og styrke samhørigheden mellem de europæiske lande og

deres befolkninger. Aktuelt indgår LLP programmet i udmøntningen af Lissabon-strategien om at gøre EU til den mest konkurrencedygtige, videnbaserede økonomi i verden.

Omdrejningspunktet for alle aktiviteter i programmerne og for realiseringen af de overordnede mål er selve mødet og dialogen på tværs af de europæiske lande og kulturer – **den interkulturelle dialog**.

Via programmerne bringes elever eller studerende, lærere og ledere med forskellige traditioner og erfaringer sammen med det formål at lære af hinanden, få ny viden og inspiration og reflektere over egen praksis - til gavn for den videre udvikling af uddannelser og undervisning. Det drejer sig kort sagt om at trække på det bedste i de forskellige nationale systemer og traditioner.

Vi lærer også at forstå hinanden og samarbejde bedre, vi opnår interkulturelle kompetencer, som i stigende grad er nødvendige i en stadig mere globaliseret udvikling.

EU's uddannelsesprogrammer har gennem en årrække fungeret som katalysator for europæisk samarbejde inden for alle uddannelsesområder. Programmerne har sat

uddannelsessamarbejdet på dagsordenen, sat rammer og skabt de nødvendige økonomiske incitamenter, og ikke mindst gjort det muligt for den enkelte lærer og leder selv at gå i gang.

Erfaringerne og resultaterne fra de europæiske uddannelsesprogrammer er mange og værdifulde, og det er derfor vigtigt, at de formidles og udbredes.

God læselyst!

Grundskole og Gymnasium

Hvert år deltager mange danske skoler i Comenius partnerskaber. I det følgende afsnit sættes der fokus på elevernes udbytte ved at deltage.

Hvert år indgår mere end 100 danske grundskoler og ungdomsuddannelser i partnerskaber med skoler fra andre europæiske lande. I mange tilfælde involverer de eleverne direkte i tværnationale samarbejder, og ofte arrangeres elevudvekslinger, hvor klasser eller grupper besøger hinanden.

I 2008 har CIRIUS gennemført en spørgeskemaundersøgelse blandt danske lærere og skoleledere, som har haft ansvar for et europæisk partnerskab inden for de seneste 4 år. Vi har spurgt til, hvordan de vurderer elevernes faglige, personlige og interkulturelle udbytte. På de næste sider fremlægger vi hovedkonklusionerne af undersøgelsen.

Derefter følger eksempler på 3 forskellige partnerskaber:

Det første er fra 10. klassecenteret på Vestervangskolen i Esbjerg, hvor europæisk samarbejde giver eleverne et fagligt og personligt løft, inden de forlader skolen og skal tage stilling til uddannelse og job.

Dernæst følger Sødalskolen i Brabrand, hvor man aktivt har brugt sin etniske mangfoldighed i et samarbejde med ligeså etnisk sammensatte klasser fra andre lande. Skolen har nemlig erfaret, hvordan eleverne får en ny forståelse af deres egen identitet gennem kulturmødet.

Endelig har Frederikshavn Gymnasium deltaget i et projekt med mad som omdrejningspunkt. Artiklen peger på nogle af de forudsætninger, der bør være til stede, hvis elevudbyt- tet skal maksimeres og projektet blive succesfuldt.

Elevers udbytte af deltagelse i Comenius Skolepartnerskaber

CIRIUS har i sommeren 2008 gennemført en undersøgelse blandt skoler og gymnasier, der i de seneste 4 år har medvirket i Comenius Skolepartnerskaber. Undersøgelsen er en dansk opfølgning på et såkaldt "impact study", som EU-Kommissionen fornyligt har foretaget blandt 8.000 skoler i hele Europa.

CIRIUS' spørgeskemaundersøgelse har fokuseret på lærernes oplevelse af deres elevers udbytte ved at deltage i et Comenius skolepartnerskab. Konklusionerne af de to undersøgelser er enslydende: Eleverne får på én gang styrket deres interkulturelle kompetencer og faglige færdigheder.

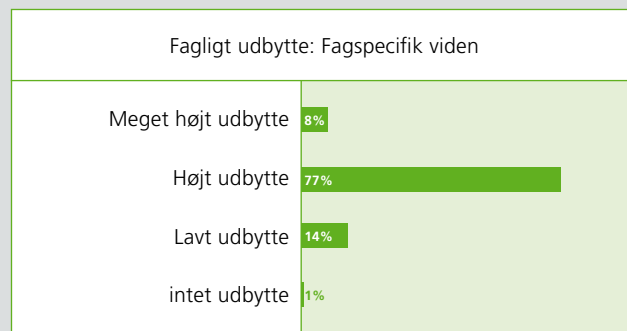
De 145 danske besvarelser peger desuden på, at eleverne høster et stort udbytte af deres deltagelse i form af fagspecifik viden, men det er deres personlige udvikling,

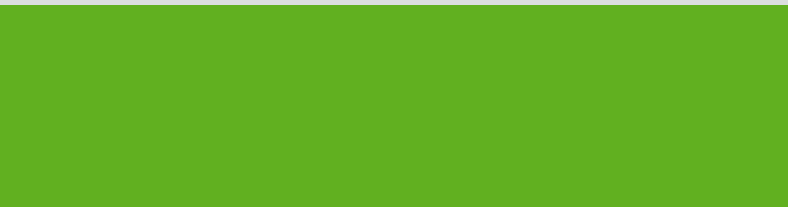
der først og fremmest får et skub: Mere end halvdelen af lærerne vurderer dermed, at elevernes helt store udbytte skal findes på det personlige plan. Elevernes selvtillid styrkes, når de tvinges til at overskride grænser og afprøve sig selv i nye situationer:

"De store gevinster har været, at eleverne har fået større selvværd, mere motivation til at lære, og de tør kommunikere både mundtligt og skriftligt på et fremmedsprog."

Det personlige udbytte opnås dog ikke på bekostning af det faglige. 85% af lærerne vurderer deres elevers fagspecifikke udbytte som højt eller meget højt.

En del lærere iagttager også, at eleverne bliver mere motiverede for skolearbejdet generelt, når de engageres i Comenius arbejde. Det begrundes de dels med, at eleverne

bruger deres fremmedsprog i "ægte kommunikationssituationer" og ved, at de erfarer de kulturelle og historiske forskelle på egen hånd. Alene det at bryde undervisningens sædvanlige rammer, "at deltage i noget anderledes og mere kreativt end den daglige undervisning", øger elevernes engagement i timerne. **Læs mere om, hvordan Comenius skolepartnerskab er med til at styrke 10. klasse elevernes personlige og faglige kompetencer på Vestervangskolen, side 12.**

Etniske minoritets elever anvendes sjældent som ressource

Mange Comenius Skolepartnerskaber har involveret etniske minoritets elever. De kan have gode forudsætninger for at bidrage til samarbejdet, fordi de allerede er vant til at møde andre kulturer, men de fleste institutioner gør ikke brug af elevernes særlige forudsætninger.

Mens to tredjedele af skolepartnerskaberne i undersøgelsen har involveret etniske minoritets elever, er det kun én tredjedel, der aktivt har gjort brug af disse elever i samarbejdet.

Forklaringerne er mange. En del lærere peger på, at disse elever er en naturlig del af klassen og arbejder på lige fod med de andre: "Forskellen er ikke til stede i klasselokalet – etniske forskelle er typisk "de andre, men ikke dem i klassen"."

Endnu en tredjedel af lærerne mener, at de etniske minoriteter har haft en særlig rolle at spille i deres skolepartnerskab. Én skriver: "De blev pludseligt set som ressourcepersoner, idet de bedre kunne forstå og navigere i kulturelle forhold i de andre lande."

Der er dog også nogle lærere, der har oplevet barrierer i forhold til at inddrage minoritets elever i egentlige udvekslinger. De peger på modstand fra forældre, at elevernes religiøse baggrund har skabt problemer, eller at eleverne har været for fagligt svage.

I artiklen, side 15, kan du læse om Sødalskolens erfaringer med at bruge deres etniske mangfoldighed som udgangspunkt for deres Comenius samarbejde.

Elevers udbytte af deltagelse i Comenius Skolepartnerskaber, fortsat...

Udvekslinger er afgørende

På ét punkt er lærerne i undersøgelse stort set enige: Hvis eleverne skal have det fulde udbytte af et Comenius Skolepartnerskab, er det vigtigt, at de har direkte kontakt med eleverne på partnerskolen i udlandet. Det har 4/5 dele af de adspurgte institutioner haft. Og kommunikationsmedierne er meget varierede:

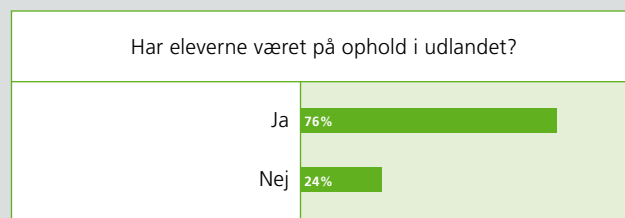
Når eleverne oplever, at der faktisk er nogen, der svarer i den anden ende, så gør det deres engagement meget større. Både i det faglige samarbejde, i den løbende kommunikation og under udvekslingerne.

Mange lærere peger endvidere på, at det er meget vigtigt, at eleverne får mulighed for at deltage i en egentlig udveksling. Et typisk udsagn:

“Man bryder først og fremmest barrierer under det personlige møde. Når historien og samfundet får et konkret ansigt, er motivationen for at tilegne sig viden størst.”

Tre fjerdedel af partnerskaberne har således haft klasser eller grupper af elever på udveksling i udlandet og godt to tredjedel har modtaget genbesøg fra partnerskolerne.

“Vi besøgte Tyskland, og det var HELT sikkert ikke noget eleverne var hooked på. Men de blev SÅ begejstrede, at de græd som pisket, da de skulle hjem.”

I artiklen, side 18, beretter Hans Ulrik Vadmann om sine positive erfaringer med at gøre tværnationale samarbejdsgrupper og elevernes personlige møde til omdrejningspunkt for Comenius Skolepartnerskaber.

Konkluderende kan det siges, at undersøgelsen understreger det faktum, at de fleste lærere betragter Comenius Skolepartnerskaber som et unikt redskab til at give eleverne både faglige og personlige færdigheder. Færdigheder, som er svære at opnå uden den interkulturelle dialog.

CIRIUS' undersøgelse har beskæftiget sig med én gruppe aktører blandt flere mulige i skolepartnerskaberne, nemlig eleverne. Kommissionens udbytteundersøgelse fra 2006 påviser tilsvarende, at deltagelse i skolepartnerskaber har meget stor betydning for elevernes personlige udvikling. Desuden beskæftiger Kommissionens undersøgelse sig også med udbyttet for lærere og institutioner som helhed.

Hovedkonklusionen er, at det største udbytte hovedsagelig er knyttet til enkeltindivider. Indvirkningen på institutionelt plan er begrænset. Langt de fleste lærere får stort udbytte i form af indblik i partnerlandenes uddannelsessystemer og større motivation i deres arbejde. Udover en generel oprustning af den internationale dimension får enkelte institutioner desuden inspiration til nye former for ledelse og organisering.

Kommissionens undersøgelse kan findes på:
http://ec.europa.eu/education/pdf/doc210_en.pdf.

CIRIUS' udbytteundersøgelse kan læses i sin helhed på www.ciriusonline.dk/comenius.

CIRIUS' undersøgelse af elevudbytte

- Spørgeskemaundersøgelsen blev udsendt til lærere og ledere på 320 grundskoler og ungdomsuddannelser, der har deltaget i et Comenius skolepartnerskab inden for de sidste 4 år
- Den bestod af 40 spørgsmål om elevernes faglige og personlig udbytte
- Der indkom i alt 181 besvarelser, hvoraf 145 var baseret på skolepartnerskaber, der omfattede direkte kontakt med elever i udlandet. De 145 besvarelser fordeler sig på 97 grundskoler, 32 gymnasier, 11 erhvervsskoler samt 5 efterskoler og ungdomsskoler
- På baggrund af skemaets beskrivende besvarelser blev 3 institutioner udvalgt til opfølgende interviews. Disse kan findes på side 12, 15 og 18
- Undersøgelsens samlede resultater kan findes på www.ciriusonline.dk/comenius

Internationalt samarbejde løfter eleverne fagligt og personligt

Gennem 10 år har Vestervangskolen i Esbjerg haft en international linje på sit 10. klassecenter. Her besøger eleverne blandt andet en skoleklasse i udlandet, og det får stor betydning for deres valg af uddannelse og job.

Ilse Pedersen og Elisabeth Bie er begge lærere i dansk, samfundsfag og engelsk. De har i alle årene spillet en central rolle på den internationale linje på Vestervangskolen. De er ikke i tvivl: "Udlandsopholdene og samarbejdet med elever fra andre lande sætter varige spor hos eleverne og styrker deres muligheder videre frem."

På den internationale linje samarbejder eleverne i løbet af skoleåret med elever fra Liceo Scientifico Gaspara Aselli, der er et gymnasium i Cremona i Norditalien. Samarbejdet rummer blandt andet et besøg hos italienerne. De danske elever arbejder også med emnet "Ung i Europa" og arrangerer eksempelvis en Europa-aften med mad fra mange europæiske lande.

Som Pinocchio og Den Grimme Ælling

Samarbejdet med italienerne har været et fast element på den internationale linje gennem flere år – hvert år med nyt tema. I 2006 var omdrejningspunktet "Opvækstvilkår - at være anderledes". Udgangspunktet var her eventyrene om Pinocchio og Den Grimme Ælling.

Først arbejder eleverne i parallelle forløb ud fra fælles undervisningsplaner og materialer, som de italienske og

danske lærere sammen har udarbejdet. Fra begyndelsen får de tildelt en penneven fra den italienske klasse, som de gennem hele skoleåret skriver sammen med.

"Jeg har lært, at det er utroligt vigtigt at kunne tale andre sprog og føre en samtale. Men det bedste af det hele er, at man opdager nye sider af sig selv. Jeg synes, at 10 dage er for lidt." Mette L. Krabbe, elev

Senere besøger klasserne hinanden. I de 12 dage opholdet varer, er de privat indkvarteret hos deres pennevenner. Under opholdene arbejder eleverne sammen i forskellige workshops, hvor de laver malerier, keramik og komponerer sange. Resultaterne præsenteres ved en fernisering.

Styrket faglighed hos eleverne

Ilse Pedersen og Elisabeth Bie oplever, at elevernes faglighed styrkes gennem samarbejdet med de italienske unge.

Ilse Pedersen

"Ved sidste afgangsprøve blev der givet mange 12-taller i engelsk", fremhæver de stolt.

Forklaringen er, at samarbejdet gør det tydeligt for eleverne, hvad deres anstrengelser

kan føre til. Dialogen med de italienske elever giver markante forbedringer af engelskfærdighederne.

“De oplever, at de kan”, påpeger Ilse Pedersen. “Elever, som vi i den daglige undervisning ellers ikke får mange ord ud af, taler pludselig engelsk fra morgen til aften under opholdet i Italien.”

I fagene dansk og samfundsfag, som indgår i samarbejdet med den italienske klasse, ser Ilse Pedersen og Elisabeth Bie også en styrket faglighed sammenlignet med den almindelige undervisning. Eleverne føler sig mere forpligtede, når de skal præsentere deres arbejde over for de italienske elever.

Den internationale linje på Vestervangskolen

- Oprettet i 1998
- 50 elever optages i gennemsnit på international linje hvert år
- Individuel erhvervspraktik i Holland
- Elevudveksling med et italiensk gymnasium
- 20 timers kursus i italiensk
- Tværfagligt emne “Ung i Europa”

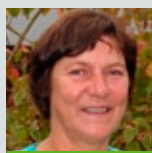
“Generelt skabes der en motivation for at lære, som smitter af i alle fagene. Og så får eleverne kendskab til et andet europæisk land, som de vanskeligt kan få på anden måde”, mener Ilse Pedersen.

Elisabeth Bie fortsætter: “Kendskabet til Pinocchio og den italienske fortælletradition giver simpelthen eleverne en bedre forståelse af H.C. Andersen og den danske eventyrtradition.”

Et nøk til den personlige udvikling

Eleverne, der starter i 10. klasse, har i mange tilfælde brug for et ekstra år til at modnes og gøre sig konkrete tanker om deres uddannelses- og jobmuligheder. På den internationale linje får den personlige udvikling et ekstra nøk.

“Under opholdet i Italien tvinger vi eleverne ud i situationer, hvor de skal klare sig på egen hånd. Fx i deres italienske værtsfamilier, hvor de skal indpasse sig og gøre sig forståelige. Og alle finder ud af at klare sig – om det så er på en blanding af engelsk og italiensk eller med tegnsprog. Det giver selvtillid og åbner verden”, understreger Elisabeth Bie.

Elisabeth Bie

Internationalt samarbejde løfter eleverne fagligt og personligt, fortsat...

Det skaber også stor ansvarlighed, når eleverne selv skal være værter for deres italienske kammerater. De skal tage hånd om deres besøg døgnet rundt, de skal arrangere ture og fælles aktiviteter, og alt skal passe ind i forhold til skolen og deres øvrige forpligtelser i fritiden.

Ilse Pedersen og Elisabeth Bie er ikke i tvivl om, at udvekslingerne og den personlige kontakt med elever i andre lande udvikler eleverne og styrker dem på afgørende punkter: "Vi ser jo, at flere af eleverne træffer nogle valg efter 10. klasse, som de ikke ville have gjort, hvis ikke de havde deltaget på den internationale linje."

"Én tog til et år til Australien som volontør i et miljøprojekt, én blev au pair i USA et år, én fandt job i Hamborg efter sin frisøruddannelse, og én tog praktikplads i København, da det var umuligt at finde praktikpladser lokalt", slutter Ilse Pedersen.

Vestervangskolen

Vester Gjesingvej 28

6715 Esbjerg N

76165961

vestervangskolen@esbjergkommune.dk

www.vestervangskolen.dk

Tag udgangspunkt i forskelligheden

Susanne Berg er skoleleder på en af Danmarks mest etnisk mangfoldige folkeskoler. For hende har skolepartnerskabet givet anledning til at sætte forskelligheden øverst på dagsordenen og bryde med gammeldags måder at tænke på.

Susanne Berg

I 2006 afsluttede Sødalskolen et to-årigt samarbejde mellem Spanien, Tyskland og Danmark, "Join the Culture Club!". Som titlen signalerer, drejede samarbejdet sig om interkulturel dialog i klassen og partnerskolerne i mellem. Eleverne undersøgte skolebørns vilkår gennem tiden og på tværs af kulturer og gennemførte interviews med forældre og bedsteforældre om traditioner. Derudover arbejdede eleverne med deres land, by og skole og udvekslede viden med partnerskolerne. Enkelte elever, som blev udvalgt som særlige gode repræsentanter for Danmark, besøgte også de andre partnerskoler.

Mod til forskellighed

Hvor de fleste skoler betragter en overvægt af tosprogede elever som en hindring for at indgå i et internationalt samarbejde, valgte Sødalskolen at gøre den etniske mangfoldighed til omdrejningspunktet for deres skolepartnerskab.

"Vi vendte bøtten på hovedet", siger Susanne Berg. Hun har erfaret, at det etniske islæt på skolen tidligere nemt

kunne blive forbigået af lærerne. Måske pga. en angst for at forstærke det: "Det flerkulturelle i det nære miljø sætter man ikke altid fokus på, fordi man ikke vil fremhæve forskelligheden. Det opfatter mange lærere nemlig som diskriminerende."

Susanne Berg erkender, at det krævede mod at tage fat i den enkelte elevs kulturelle og historiske baggrund. Men netop dette afsæt for skolepartnerskabet skabte en fælles forståelse af samhørighed og lighed hos eleverne: "Vores fokus var netop at styrke bevidsthed og viden om de universelle vilkår i vores liv, som henholdsvis indvandrere, flygtninge og på samme tid "almindelige" borgere."

"Vi er ikke så underlige endda"

"Tænk, at der i en skole i Frankfurt er en klasse, der ligner os." Det var elevernes første reaktion, da de så billeder af eleverne fra partnerskolerne og opdagede, at de var ligeså brogede, som dem selv. Men Susanne Berg peger på, at aha-oplevelsen var ligeså stor blandt de involverede lærere og ledere. "Det har krævet en del mod af lærerne på skolen at kaste sig ud i samarbejdet, for de frygtede, at deres elever måske ikke ville være rustede til et projektarbejde."

På ansøgningstidspunktet var det på tale at sammenlægge Sødalskolen og en naboskole. Det affødte en hård debat om, hvorvidt dette ville medføre en sænkning af niveauet på grund af Sødalskolens mange tosprogede elever. I denne periode var skolens elever meget bevidste om, at de skilte sig ud, og at deres skole blev fravalgt af andre børns forældre. Erkendelsen af, at de slet ikke var så anderledes, som de ofte følte sig, var en øjenåbner for eleverne. Det gav dem en ny, positiv selvopfattelse, mener Susanne Berg.

Stolte elever

Partnerskabet var kilde til flere nye erkendelser, ikke mindst en skærpet bevidsthed og stor stolthed over at være dansk. "Eksempelvis når eleverne, som de eneste turde, at fremlægge mundtligt foran de andre klasser, og når de oplevede, at de havde nogle gode kompetencer med i bagagen." Det var især, når det kom til indstilling, disciplin og arbejdsformer, at eleverne blev stolte over den danske undervisningsmodel, fortæller Susanne Berg, der mener, at partnerskabet har bidraget væsentligt til elevernes motivation for skolearbejde.

Integrationen fik et skub fremad

"Eleverne har opdaget, at de på tværs af grænser ligner

hinanden – at deres vilkår er ens. Samtidig er deres bevidsthed blevet skærpet om værdierne i Danmark." I et interkulturelt samarbejde, som skolepartnerskabet, opstår en særlig læringssituation, hvor os-dem modsætningerne kan ophæves, mener Susanne Berg. Her oplever eleverne det forskellige og det genkendelige. De identificerer sig både som en del af et fællesskab og som noget særligt. Det er vejen til integration, mener Susanne Berg. Hun peger på,

Om Sødalskolen

Sødalskolen er en folkeskole beliggende i Braband i Århus Vest. Skolen er nabo til et af Danmarks fattigste og mest børnerige områder, Gjellerup parken. Skolen har 275 børn, hvoraf 80% har minoritetsbaggrund. 116 elever kommer fra arabisktalende lande. Herudover er følgende sprog også repræsenteret på skolen: tyrkisk, somalisk, vietnamesisk, kurdisk, polsk, singhalesisk, spansk, farsi, islandsk, færøsk, grønlandsk, thailandsk samt tamilsk.

Det internationale islæt afspejles ikke kun i skolens multikulturelle elevsammensætning, men også i skolens faglige profil, hvor man bl.a. har oprettet engelsk som specialiseringsfag med undervisning allerede fra 0. klasse.

Tag udgangspunkt i forskelligheden, fortsat...

at forudsætningen for integration netop er kendskab og oplysning: "Jo større kendskab, jo større viden om hinanden, desto flere myter og fordomme bliver aflivet. Det er med til at fremme integrationen generelt."

Bryd rammerne

"Bryd med vanetænkningen og sørg for at have ledelsens og kollegernes opbakning!" Det er de vigtigste erfaringer, Susanne Berg har taget med sig fra de to års skolepartnerskab. Det kræver gåpåmod og en ny indstilling at tage kampen op mod en skolekultur, der traditionelt set tænker i helheder frem for enkelte elevers kompetencer. "Vi har

overvundet vores egen tidligere skepsis og har valgt at have fokus på den gode elevadfærd. Vi tør belønne den nu, og det har også været banebrydende i forhold til de resultater, vi har oplevet i partnerskabet." Susanne Berg fastslår, at det har været det hele værd, men hun mener kun, at det er lykkedes i kraft af en bred opbakning på skolen. Skolepartnerskaber kræver ressourcer og tålmodighed. Derfor anbefaler Susanne Berg, at projektet indgår i skolens samlede vision, så resultaterne kan udnyttes på alle skolens niveauer.

Sødalskolen

Louisevej 29
8220 Braband
86253666
sda@aaks.aarhus.dk
www.soedalskolen.dk

Sæt elevernes læring i centrum – forudsætningerne for et godt Comenius Skolepartnerskab

Hans Ulrik Vadmann er international koordinator ved Frederikshavn Gymnasium og HF og har i 10 år arbejdet med at udvikle skolens internationale engagementer. Han fortæller om nogle af de væsentligste forudsætninger for et succesfuldt Comenius projekt.

Frederikshavn Gymnasium er i disse måneder ved at afslutte et 2-årigt Comenius Skolepartnerskab med en fransk, en tysk og en italiensk skole. Omdrejningspunktet for projektet har været mad og de betydninger, man i de forskellige lande forbinder med fx camembert, ravioli og rødkål.

H. U. Vadmann

”Det har været en kæmpe succes”, fortæller Hans Ulrik Vadmann. ”Mad er jo en central del af enhver kultur, fordi spisning er omgærdet af så mange traditioner og ritualer. Samtidig er mad et spørgsmål om sundhed, sygdom, livsstil og smag, og det kalder på de unges naturlige engagement.”

Eleverne har arbejdet med emnet i bl.a. natur- og sprogfagene og brugt fagenes metoder til at undersøge de udenlandske partnerklassers madkulturer. Holdene har så udvekslet informationer om emnet, og undervejs i forløbet har partnerskolerne på skift været værter for møder. Der har eleverne haft lejlighed til at afprøve deres teser og viden om hinanden ved at holde foredrag. Også om de andres madkulturer, vel at mærke.

Fra lærer- til elevsamarbejde

Frederikshavns Gymnasium har trukket på erfaringer fra tidligere samarbejder, og det har ifølge Vadmann hjulpet dem til at skærpe fokus på de ting, der afgør om et projekt bliver en succes eller en lunken affære.

Gymnasiets første Comenius projekt fandt sted for 10 år siden. Dengang byggede de samarbejdet op om flere parallelle forløb, hvor skolerne underviste i samme emner i de forskellige lande. ”Det samarbejde fik lærerne en god international erfaring ud af, for det var dem, der samarbejdede i projektet. Men elevernes udbytte var nok ikke meget forskelligt fra det, de kunne have opnået ved almindelig undervisning”, konstaterer Vadmann.

Deraf lærte Frederikshavn Gymnasium blandt andet, at det er en forudsætning for et vellykket projekt, at eleverne sættes i centrum og bringes i spil over for hinanden på tværs af grænserne. ”Det er afgørende, at eleverne reelt kommer til at arbejde sammen”, fortsætter Vadmann. ”De skal gøres afhængige af hinanden ved fx at forberede fælles oplæg eller ved at skulle levere materiale til hinandens fremstillinger.”

Et internationalt læringsudbytte forudsætter, at der er væsentlige dele af arbejdet, der ikke kan gennemføres uden reelt samarbejde, pointerer han.

Erfaring, motivation og læring

En anden afgørende forudsætning er, ifølge Vadmann, at eleverne faktisk kommer til udlandet og gør sig personlige erfaringer med kulturmødet. "Comenius er en mulighed for at få placeret eleverne i autentiske kommunikationssituationer. Den selvtilid og motivation eleverne vender hjem med, efter at de har deltaget i en international arbejdsgruppe og boet hos en værtsfamilie, er virkelig noget der rykker", understreger Vadmann. Og så er det rent sproglige udbytte endda ufortalt.

Eleverne lærer væsentligt mere, fordi de samler viden i en praktisk, "hands on" sammenhæng, mener Vadmann. "De lytter og lærer mere, når de har fingrene direkte i fadet. Og så hjælper det også på både fliden og kreativiteten, hvis man om kort tid skal holde oplæg foran lærere og elever fra et fremmed land", forklarer han.

"Comenius lægger op til en dialog og en dynamik mellem klasserne, som både styrker elevernes interkulturelle kompetence og studiekompetence", pointerer Vadmann.

Almen, international dannelse

Comenius projekter er også dannelsesprojekter, påpeger Vadmann. Inden eleverne slippes løs i kommunikationen med de udenlandske klasser, skal de undervises i hensigtsmæssig adfærd. "Man kan kalde det et grundkursus i almen, international dannelse", forklarer Vadmann.

"Vi lærer eleverne at nærme sig det fremmede i stadier. Det er en meget essentiel del af det, vi kalder interkulturel kompetence", fortæller han. "Dansk jovialitet og "goddaw do" er ikke altid vejen frem."

Og det gælder selvfølgelig også for lærerne. Vadmann anbefaler nybegyndere i internationalt samarbejde at bruge

Forudsætninger for et højt udbytte af Comenius Skolepartnerskaber

- Eleverne skal være omdrejningspunktet
- Fagligheden skal være styrende
- Kulturmødet er vigtigt
- Grundig forberedelse af eleverne er vigtig
- Begynd i det små
- Fokusér skolens internationale kræfter

Sæt elevernes læring i centrum – forudsætningerne for et godt Comenius Skolepartnerskab., fortsat...

kræfter på at lære deres partnere godt at kende, inden samarbejdet begynder. Det er vigtigt at turde stille krav over for sine partnere, understreger han. Også omkring ømtålelige emner som fx elevernes reelle sproglige og faglige niveau, skolernes økonomi og faciliteter og så videre.

Spillereglerne skal være klare for såvel lærerne som eleverne.

Comenius som afsæt

Endelig anbefaler Vadmann, at de internationale aktiviteter indtænkes og bruges i alt det andet, der foregår på skolen. "Comenius bør være et afsæt for nytænkning og udvikling", mener han.

Efter deres første Comenius projekt nedsatte Frederikshavn Gymnasium derfor et internationalt udvalg, som Vadmann er formand for. Det har udarbejdet en international strategi, som hjælper til at fokusere aktiviteterne og brede dem ud over hele skolen.

"Eleverne skal ikke bare observere og underholdes, de skal motiveres og inspireres af en faglighed, hvor interaktion og læring virkelig er prioriteret!", erklærer Vadmann.

Afslutningsvis råder han internationale nybegyndere til at gå langsomt frem: "Start med en stor vision og et moderat ambitionsniveau. Mange skoler forventer sig for meget af deres første projekt, og bliver det en skuffelse, kan det være svært at overtale kollegerne til at lægge kræfter i et nyt. Start hellere i det små og husk at nurse det internationale netværk, for det er forudsætningen for at holde dampen oppe på længere sigt", slutter han.

Frederikshavn Gymnasium og HF

Kærvej 1
9900 Frederikshavn
98 42 44 33
kontakt@frhavn-gym.dk
www.frhavn-gym.dk

Videregående uddannelse

Tyve år efter at Erasmus-programmet satte studenterudveksling på dagsordenen, er den sociale og faglige integration af internationale studerende fortsat en vigtig udfordring. Der er anledning til at gøre status og præsentere et par eksempler på, hvordan opgaven og udfordringerne kan gribes an – til inspiration for hele feltets aktører.

Det er godt tyve år siden, at Erasmus-programmet for alvor satte studenterudveksling på dagsordenen i EU. Programmet har sat en høj standard for, hvad man som udvekslingsstuderende kan forvente sig af den uddannelsesinstitution, man tilbringer op til et år af sin studietid på. Næsten alle danske universiteter, professionshøjskoler og erhvervsakademier deltager i dag i Erasmus-programmet og har velfungerende introduktionsprogrammer og sociale tilbud, boligadministration og anerkendelsesprocedurer.

Men udfordringerne, som knytter sig til at modtage og integrere de internationale studerende er mange, og nødvendigheden af at forholde sig til dem er ikke blevet

mindre aktuel. Tværtimod har fremkomsten af et globalt uddannelses- og arbejdsmarked tydeliggjort det potentiale, der ligger i, at internationale studerende får et så vellykket studieophold i Danmark som muligt.

Her følger tre interviews, hvor CIRIUS belyser, hvordan man på forskellige niveauer og med forskelligt udgangspunkt arbejder med integrationsproblematikken. Vi har talt med en uddannelsesinstitution, en kommune og en studerende, som på hver deres måde arbejder for integrationen af internationale studerende til glæde for vores uddannelsesinstitutioner, vores studiemiljøer og på længere sigt vores samfund som helhed.

Integration går begge veje

Souschef Niels Henrik Larsen fortæller om Copenhagen Business Schools mange-årige erfaringer med at integrere internationale studerende i den danske studiehverdag – på skolebænken og i fritiden.

CBS, Handelshøjskolen i København, har siden 1980'erne arbejdet målrettet med at internationalisere undervisningsmiljøet. For udenlandske universiteter har det gjort CBS til en attraktiv samarbejdspartner, som hvert år tiltrækker over 1.000 udvekslingsstuderende fra hele verden. En del fortsætter som full degree-studerende.

“De fleste universiteter i verden, i hvert fald på vores område, arbejder i dag med at tiltrække internationale

N. H. Larsen

studerende. At det rent praktiske med udveksling fungerer godt, er et vigtigt konkurrenceparameter. Mere end 20 års erfaring med internationalisering har givet os et forspring her”, siger Niels Henrik Larsen, souschef for det internationale kontor på CBS med ansvar for de indkommende studerende.

Veltilrettelagt modtagelse

Arbejdet med udveksling er centraliseret på CBS. Modtagelsen af de indkommende studerende bygger i høj grad på det store arbejde, som udføres af frivillige CBS studerende – i alt knap 300. Der er opbygget en struktur, som i høj grad bygger på de faste studerendes deltagelse, men som

samtidig sikrer, at de har et sted at hente hjælp, hvis der opstår problemer, de ikke kan overskue.

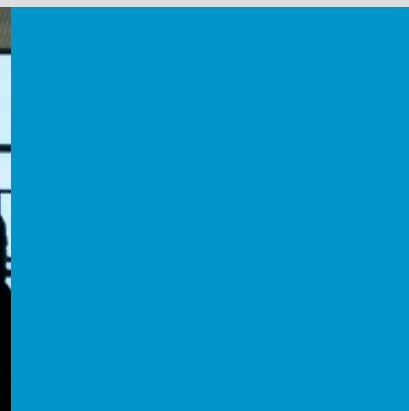
Centralt i arbejdet er en lille gruppe på otte studerende, som får løn for at arbejde som koordinatore af aktiviteter for udvekslingsstuderende som fx introduktionskurset til det danske sprog, buddy-ordningen, det obligatoriske introduktionsforløb samt sociale og kulturelle aktiviteter i løbet af semestrene.

“De har et stort ansvar, men får også løn som i et normalt studentjob. De skal kunne leve af det. Samtidig lærer de en masse, så det er eftertragtet arbejde”, siger Niels Henrik Larsen.

Han lægger vægt på, at koordinatorene fortsætter i to eller tre semestre.

“Mindst to for at sikre kontinuitet. Ikke mere end tre, det er for krævende, og der er risiko for, at det bliver for rutinepræget.”

En noget større gruppe på omkring 40 studerende udgør et “exchange crew”. De er ikke lønnede, men påtager sig frivilligt et stort arbejde. De er idéudviklere og fundraisere.

De organiserer introduktionsforløbets sociale og kulturelle program i samarbejde med studenterkoordinatorerne og udgiver "the exchange guide" – en semesterguide med events og tilbud til udvekslingsstuderende. Koordinatorerne rekrutteres typisk fra denne gruppe.

Endelig er der en betydeligt større gruppe på ca. 250 "buddies", som hver påtager sig at hjælpe en eller to udvekslingsstuderende med at finde sig til rette. De får heller ikke løn, men bliver inviteret med til nogle fester og andre arrangementer som påskønnelse for deres indsats.

"Strukturen sikrer, at de studerende altid har et sted at henvende sig. Kan koordinatore eller exchange crew ikke selv håndtere en situation, falder det tilbage på det internationale kontor, hvor en ledende medarbejder altid har tilkaldevagt. Men de studerende klarer langt det meste selv", siger Niels Henrik Larsen.

"I det hele taget er de studerende en formidabel ressource. CBS' udvekslingsarbejde ville ikke kunne fungere uden dem. Jeg kan kun anbefale alle universiteter at benytte sig maksimalt af den mulighed."

De internationale studerende skal være forberedte

At modtage internationale studerende er ikke gjort med at have et godt introduktionsprogram – det kræver en indsats både før og efter.

"Allerede inden de studerende ankommer til Danmark, skal de være forberedt på, hvad det vil sige at studere på CBS i København – både hvad angår det praktiske, men i lige så høj grad hvad angår det faglige. Derfor har vi på vores hjemmeside en beskrivelse af det, vi kalder "the CBS academic experience"."

Integration går begge veje, fortsat...

En to-tre uger efter studiestart følger CBS op på introduktionsforløbet. Her får de studerende mulighed for at fortælle, hvordan de oplever undervisningen, og stille spørgsmål.

“Med studerende af vidt forskellige nationaliteter er det klart, at vores undervisningsform, den danske læringstradition, kan virke forvirrende og frustrerende på nogle. At man skal være velforberedt og deltage aktivt i undervisningen og gerne må tale læreren imod er ikke en selvfølge for alle studerende. Vi har som del af vores opfølgning gode erfaringer med at invitere en lærer til at fortælle de studerende, hvad han forventer af dem både i undervisningssammenhænge og til eksamen.”

Integration er en two-way street

Det er i det hele taget vigtigt også at stille krav til de studerende, understreger Niels Henrik Larsen – at blive integreret er en two-way street. Udvekslingsstuderende må for eksempel lære, at danske studerende har travlt med studiejobs, kærester og de forpligtelser, der ligger i at være flyttet hjemmefra. Man skal ikke forvente at kunne mødes med sin buddy hver anden dag.

“Omvendt må vi som danskere være opmærksomme på, at vores uformelle omgangsform og afslappede forhold til eksempelvis påklædning ikke altid er en fordel. Nogle situationer kræver en vis højtidelighed. Det er vigtigt med ceremonier, hvis man vil signalere, at noget er vigtigt: Ved den store middag, som vi afholder ved afslutningen på introduktionsforløbet, er dress code'en derfor "suit and tie".”

Copenhagen Business School

Solbjerg Plads 3
2000 Frederiksberg
38153815
cbs@cbs.dk
www.cbs.dk

Sammen er vi mange

Poul Valdemar Nielsen er ansat i Sønderborg kommune som fagchef. På disse sider fortæller han om udfordringerne med at skabe grobund for et lokalt forankret studentermiljø med internationalt udsyn.

Poul V. Nielsen

”Det er studenterne, der bedst ved, hvad der gør en by god for studerende. Derfor skal vi spørge dem.”

Det var den enkle filosofi, der lå bag, da Sønderborg Kommune gik i gang med en proces med det mål at give byen et attraktivt studiemiljø, både for danske og internationale studerende. Det fortæller Poul Valdemar Nielsen, der er fagchef for kultur og fritid i Sønderborg Kommune.

Sønderborg har en række uddannelsesinstitutioner: Erhvervsakademi, sergentskole, sygeplejerske- og pilotuddannelser samt Campus Sønderborg, som er en del af Syddansk Universitet (SDU).

Fælles indsats

Campus Sønderborg har en meget høj andel af internationale studerende, cirka 60 procent. Andre institutioner har en lavere andel, og nogle uddannelser er rent danske.

For en mindre by i et geografisk randområde er det en udfordring at skabe et miljø, der kan tiltrække, og meget gerne fastholde unge, som både kommunen og områdets erhvervsliv er interesseret i.

Fra begyndelsen stod det klart, at studiemiljøet skulle skabes på tværs af de mange forskellige uddannelsesinstitutioner og i tæt kontakt med forenings- og fritidslivet i kommunen. Hver for sig ville de enkelte uddannelser være for små til at danne grundlag for en effektiv indsats.

Sammen er vi mange

”Sammen er vi mange” blev slogan for indsatsen, og kommunen inviterede studerende fra alle uddannelser til en

brainstorming, der foregik på en sejltur, hvor omkring 80 deltagere – fordelt på ca. en tredjedel dansk-, en tredjedel engelsk- og en tredjedel tysktalende – diskuterede ønsker, behov og muligheder.

Det blev hurtigt klart, at der var et stærkt ønske om bedre information om boligforhold, transport samt kultur- og fritidstilbud. Information om selve studierne tager de enkelte institutioner sig selv af, men på andre områder var der et stort udækket behov.

Til alt held arbejdede to hollandske SDU-studerende på faget Business Innovation netop med et projekt, der gik ud på at udvikle en hjemmeside, som passede fint til det behov. Det udviklede sig til Sønderborg Student Foundation, SSF, som fra 2007 med økonomisk støtte fra kommunen kunne ansætte fire studerende.

Med de ressourcer, der ligger i fire studenterjobs, kan SSF langt mere professionelt arbejde med hjemmesiden, kontakt til lokale foreninger, fundraising, virksomhedskontakt og andre opgaver, hvor det sejlene seminar havde peget på et behov.

I den endelige struktur for SSF, som nu er ved at være på plads, skal byens studerende selv vælge en bestyrelse, som ansætter det team, der har ansvar for den daglige ledelse. Et ledelsesteam skal fungere et år ad gangen, og det nuværende team, hvor tre af de fire er internationale studerende, har været ansat i 8 måneder og står dermed snart foran afløsning.

Kommunal finansiering skal sikre det basale arbejde, men aktivitetsniveauet vil afhænge af, i hvor høj grad det kan lade sig gøre at skaffe sponsorering fra det lokale erhvervs- liv, som har vist stor interesse for projektet.

At de studerende blev inddraget så tæt førte bl.a. til, at kommunen indstillede overvejelser om at indrette et studenterhus. Det var de studerende selv, som lagde vægt på, at det lokale forenings- og fritidsliv blev omdrejningspunkt for studiemiljøet.

Virtuelle muligheder

I stedet for et traditionelt studenterhus skal SSF drive et "virtuelt studenterhus": En hjemmeside, som henvender sig til alle studerende i Sønderborg, skrevet af studerende for studerende.

Sammen er vi mange, fortsat...

At de studerende selv forvalter denne portal på tværs af uddannelsesinstitutionerne skal for det første sikre, at den ikke stivner, men hele tiden kan udvikle sig i den retning, de unge selv ønsker det med blogs og communities og så videre. Desuden skal det sikre, at portalen, til forskel fra institutionernes hjemmesider, er de studerendes og ingen andres.

“SDU vil naturligvis være tilbøjelig til at se tingene fra et SDU-perspektiv, ligesom de andre institutioner vil se det fra hver deres vinkel. Men dette skal være et lokalt forankret initiativ med et studenterperspektiv på tværs af institutionerne”, siger Poul Valdemar Nielsen.

At arbejdet forankres i det lokale foreningsliv udelukker ikke, at SSF arrangerer særlige studenterbegivenheder som matchraces og beachparties. Men tyngden i arbejdet ligger på at integrere studiemiljøet i det lokale samfund.

I planerne indgår også, at det virtuelle studenterhus skal have en portal, hvor de studerende kan uploade deres cv'er, og hvor virksomheder kan annoncere studenterjobs, projektansættelser eller stillinger til studerende, som er ved at være færdige – alt sammen noget, som man håber vil

være med til at fastholde internationale studerende i byen, efter at de har taget deres eksamen.

I øjeblikket arbejdes på at få stillet skærme op på uddannelsesinstitutionerne, så SSF's aktiviteter bliver mere synlige.

Internationalt vingesus

At samle studerende fra mange forskellige uddannelser i en fælles indsats byder på særlige udfordringer. Eksempelvis må meget af arbejdet i SSF, herunder bestyrelsesarbejdet, nødvendigvis foregå på engelsk af hensyn til de internationale studerende på Syddansk Universitet. Det er de danske studerende, som vil være med i arbejdet, nødt til at acceptere. Til gengæld får de erfaring med at bevæge sig i et internationalt miljø, selvom deres egen uddannelse ikke har noget særligt internationalt islæt.

Sønderborg Kommune

Rådhusstræde 10
6400 Sønderborg
8872 6400
post@sonderborg.dk
www.sonderborg.dk

Institutionerne skal tage ansvar

Interview med Stinna Gammelgaard fra Danske Studerendes Fællesråd om engagement og ansvar i mødet med de internationale studerende.

”Ansvaret for, at internationale studerende integreres og får noget ud af deres tid i Danmark, er først og fremmest uddannelsesinstitutionernes. Kommuner og studenterorganisationer kan hjælpe til. Danske studerende kan gøre meget for at inddrage internationale medstuderende i fællesskabet. Men det er ikke en pligt, uddannelsesstedet kan pålægge dem. Hovedansvaret for, at de internationale studerende bliver integreret i det danske samfund og i institutionens liv i tilstrækkelig grad til at få det forventede udbytte af uddannelsen, kan kun ligge hos den institution, der udbyder sine uddannelser internationalt eller indgår udvekslingsaftaler.”

Stinna
Gammelgaard

Stinna Gammelgaard, Bolognaekspert og næstformand for Danske Studerendes Fællesråd, er kategorisk på det punkt. Hun har selv gennem både studier og studenterpolitisk arbejde været meget engageret i internationalt samarbejde. Men hun er meget afklaret i forhold til, hvem der frivilligt kan gøre en indsats, fordi de synes det er spændende, og hvem der skal, fordi de har en forpligtelse til det.

Uddannelsesinstitutionen kan ikke forvente, at de danske studerende automatisk integrerer de internationale studerende. Men institutionen kan og bør være katalysator for at skabe en kultur, som fremmer integrationen, og hvor interkulturel kommunikation og dialog studerende imellem er i højsædet.

Tag ansvar for internationale studerende

Stinna Gammelgaard er også meget bevidst om, hvor der er problemer, og hvad der bør gøres.

”Hvis man mener det alvorligt med at tiltrække internationale studerende, må man tage aktivt ansvar, ikke kun for administration og undervisning, men også i betydeligt omfang for levevilkår og social integration. Boligforholdene betyder rigtig meget. Frem for alt skal man undgå ghettoer. Hvis internationale studerende placeres på de samme kollegier, kommer de ikke ordentlig i kontakt med det danske samfund og får ikke dannet netværk. Specielt burde Erasmusstuderende være garanteret plads på et kollegium, så der kan skabes kontakter og internationale miljøer.”

Ægte internationale uddannelser

Stina Gammelgaard lægger stor vægt på, at egentlige

Institutionerne skal tage ansvar, fortsat...

internationale uddannelser reelt skal være internationale i alle aspekter – også for de danske studerende på uddannelsen. En international studieretning er en retning, hvor undervisningen foregår på engelsk, fastslår hun.

“Alle studerende på en international studieretning er internationale studerende. Det gælder også de danske. Undervisning, diskussioner og administrativ kommunikation skal være på engelsk. For alle. Hele tiden.”

Internationale studerende skal inddrages i den demokratiske proces, så studienævnsmøder bør foregå på engelsk, hvor disse dækker internationale studieretninger, mener Stina Gammelgaard. I praksis vil det nok altid være studerende på en hel uddannelse eller i hvert fald et længevarende forløb, der kan blive tale om her. Men det vil have betydning også for udvekslingsstuderende, at der sidder internationale repræsentanter i studienævnene.

Den danske læringstradition

Institutionerne bør informere grundigt om dansk læring og læringstradition på forhånd, understreger hun. Studerende fra kulturer, hvor udenadslære spiller en stor rolle, har ofte

svært ved at vænne sig til en undervisning med kritik, diskussion og gruppearbejde.

Det gælder også tilværelsen uden for auditoriet. Dansk ungdomskultur, og dermed studiekultur, kommer ofte som et chok for unge fra andre samfund.

“Alkohol spiller en stor rolle i dansk ungdomskultur og dermed også i studiemiljøerne. Det kan uddannelsesinstitutionerne nok ikke lave fuldstændig om på, men det er vigtigt, at der bliver lavet sociale arrangementer, der ikke har alkohol som omdrejningspunkt. Institutionerne har et ansvar for at facilitere, at der kan skabes sådanne interkulturelle rum. At lade alkoholen dominere, er det samme som at lade én bestemt kultur dominere. Det kan være underminerende for at skabe interkulturelle fællesskaber med plads til alle. En rummelig social integration er en forudsætning for et godt fagligt miljø, og det kan altså laves på mange andre måder end over en kasse øl.”

Institutioner har hovedansvaret for social integration

Det er ofte fremhævet, at social integration har meget stor betydning for, om mennesker fra andre kulturer klarer

udfordringen og får det forventede udbytte af deres studier. Men Stina Gammelgaard vil ikke være med til at pålægge danske studerende det bærende ansvar, moralsk eller konkret, for at deres internationale medstuderende føler sig velkomne.

“Jeg synes, at man bør være åben over for sine internationale studiekammerater og forsøge at inddrage dem i det sociale liv. Det burde være en selvfølge, når man vælger at begynde på en international linje. Men det er ikke et krav, vi kan stille på almindelige studieretninger. Her er de danske studerende først og fremmest af hensyn til deres egen uddannelse. Forpligte dem kan man ikke. Ansvar er institutionens. Det kan ikke placeres andre steder.”

Danske Studerendes Fællesråd

HC Andersen Boulevard 51, st. tv.
1553 København
3332 4813
dsf@dsfnet.dk
www.dsfnet.dk

Voksenuddannelse og folkeoplysning

Grundtvig-programmet er EU's tilbud til undervisere og andre, der arbejder med voksnes læring. Under Grundtvig er der mulighed for at søge tilskud til bl.a. efteruddannelse, kontaktseminarer, individuelle studieophold og læringspartnerskaber.

I dette afsnit har vi særligt fokus på danske organisationers udbytte af at deltage i Grundtvig læringspartnerskaber. Et læringspartnerskab er et toårigt samarbejde mellem mindst tre organisationer fra tre forskellige lande om et fagligt, pædagogisk eller organisatorisk tema af fælles interesse. Partnerskaber tager udgangspunkt i praksisnære aktiviteter og forsøger at involvere flest muligt ansatte og deltagere i det internationale samarbejde.

Siden 2001 har mange hundrede danske organisationer deltaget i et læringspartnerskab. Tusindvis af kursister og ansatte har haft glæde og udbytte af at møde og udveksle erfaringer med europæiske kolleger.

I denne publikation præsenterer vi tre eksempler på europæisk samarbejde, som har haft betydning, også efter samarbejdets ophør. Der er mange gode historier og erfaringer at formidle. De tre, som vi præsenterer her, er valgt på grund af deres kvalitet og forskellighed – tematisk, geografisk og uddannelsesmæssigt.

At finde nye ressourcer i sig selv

Kunst og historie har været omdrejningspunktet for et læringspartnerskab under Grundtvig-programmet, som VUC Vestsjælland Syd har deltaget i sammen med partnere i Spanien, Litauen, Portugal og Tyrkiet.

”At finde nye ressourcer i sig selv”

Sådan beskriver hf-studerende Anita Holm sin oplevelse af at deltage i læringspartnerskabet ”European Historic Turning Points Reflected in Art”.

På tværs af sprogvanskeligheder, grænser og kulturforskelle skulle Anita sammen med deltagere fra fire andre lande samarbejde om faglige temaer af fælles interesse og præsentere udbyttet af projektet på en hjemmeside og i en brochure.

Deltagerne har udvekslet materiale om historie, samfund og kunst og har undervejs udviklet en elektronisk logbog og

arbejdsplatform med tilhørende opgaver.

Undervejs blev der skabt et miljø præget af åbenhed, ivrige kursister og en oplevelse af at opdage egne, nye ressourcer.

”Det var fedt, at de andre skulle se vores resultater. Det gav helt nye perspektiver”, siger Anita.

En anden deltager, Dennis Hansen, taler begejstret om sine oplevelser i Tyrkiet og Spanien under arbejdet med projektet. Det har været en enestående mulighed for at være sammen med unge og voksne fra andre kulturer og at lære om deres måde at se tingene på.

Stærkt har det også været at opleve den fælles vilje til at få projektet til at fungere, og få så meget ud af det som muligt.

Anita og Dennis har haft brug for både deres faglige og sociale færdigheder. Det handler om at overskride egne grænser og kaste sig ud i det - fx at gå i spidsen for et gruppearbejde, stille sig op og holde oplæg for en stor forsamling – på engelsk – og at være åben over for andre kulturer.

Nu, tæt på projektets afslutning, har både Anita og Dennis fået varige venskaber, øget deres nysgerrighed og drømmer om flere rejser i fremtiden.

Ja, vi kan begå os med andre kulturer

“Det tætte samarbejde med kolleger og kursister i andre lande har været en stor oplevelse, men også en stor udfordring”, siger hf-lærer Sigrid Østerby Skovlund.

Projektet har taget udgangspunkt i faget historie, og det har været noget af et puslespil at få det til at gå op i en højere enhed med læreplaner og forskellige niveauer i alle lande. Men for alle har det været god træning i at tænke kreativt og fleksibelt.

“Vi har lært om hinandens kultur og historie, og det har været bekræftende at mærke åbenheden, og at vi faktisk godt kan begå os med andre kulturer. Det har også været en udfordring at finde tid til projektet og fleksibilitet i forhold til rammerne for faget på hf. Men tiden er godt anvendt. Kursisterne har ageret som fisk i projektvandene, og har arbejdet selvstændigt, ansvarligt og resultatorienteret. Og de er blevet rigtig meget bedre til engelsk”, tilføjer Sigrid Østerby Skovlund.

Samarbejdet med partnerne har været energisk og effektivt, og alle har opfyldt deres del, supplerer de to koordinatører Aase Steinmetz og Anette Schmidt.

“Det er lykkedes os at integrere projektet i undervisningen og at involvere kursisterne i de internationale møder, hvilket har været afgørende. Sammen har vi også afprøvet en god model for samarbejde om internetbaseret problemløsning. Det skulle gøre fremtidige projekter lettere at gå til”, siger Aase Steinmetz.

European Historic Turning Points Reflected in Art

Med det formål at fremme den internationale dimension i skolens pædagogik og kursisters læring har VUC Vestsjælland Syd koordineret et Grundtvig læringspartnerskab. Her har kursisterne fra en hf-klasse været involveret i forskellige læringsaktiviteter i Danmark og i udlandet. Gennem møderne og aktiviteterne fik de chancen for at afprøve og udvikle deres faglige og sociale færdigheder.

At finde nye ressourcer i sig selv, fortsat...

Internationalt udsyn for alle

Også fra forstander Jørgen Kays stol er udsigten over det netop afsluttede projekt fin. Medarbejderne har haft et stort fagligt udbytte, og en række kursister har fået en levende international dimension i deres hf-forløb. For at fastholde og bygge videre på denne inspiration, har de involverede lærere holdt oplæg på et PR-møde og i andre lærerfora.

“At komme videre med de internationale aktiviteter herfra kræver en endnu større involvering af medarbejdere og kursister. På længere sigt håber vi at kunne indtænke internationale projekter i vores medarbejderudvikling. Mødet med det anderledes skærper refleksion over egen praksis og åbner for udvikling af nye kompetencer”, siger Jørgen Kay. “Også i forhold til kursisterne er det vigtigt, at deres uddannelser forbereder dem bedre til at leve i en globaliseret verden. Men alt dette kræver mere end skåltaler.”

“Sådan som rammerne er for VUC’s uddannelser, er internationale aktiviteter noget, der er godt at have, men de er ikke absolut nødvendige. Derfor er der grænser for, hvor højt vi kan prioritere dem. Hvis internationalt udsyn skal være en del af uddannelsen for alle, kommer vi nok ikke uden om stærkere bestemmelser i uddannelsernes bekendtgørelser og bedre muligheder for at finansiere aktiviteterne, eventuelt i form af et ekstra internationaliseringsstaksameter”, afslutter Jørgen Kay.

VUC Vestsjælland Syd

Herrestræde 11
4200 Slagelse
58555050
slagelse@vuc.vs.dk
www.vuc-vs.dk

Friere med FRISM

DOF Sønderborg Aftenskole har i to år arbejdet med en opsøgende indsats for læring og integration i et lokalområde i Sønderborg – FRISM50+.

Det lyder som et nyt rengøringsmiddel. Men det er det ikke. FRISM50+ er et Grundtvig-læringspartnerskab, der med succes har involveret etniske minoriteter over 50 år i nye uformelle læringsaktiviteter. Deraf navnet: Finding, Reaching, and Involving Senior Migrants 50+.

Projektet i Sønderborg er målrettet kvinder over 50 år med minoritetsbaggrund. Siden 2006 har de mødtes næsten hver anden søndag i samarbejde med den lokale Andelsboligforening og med Hawaa, en frivillig forening for etniske og danske kvinder.

Sammen med partnere i Holland, Tyskland, Tyrkiet og Østrig har medlemmer af projektgruppen gennem erfaringsudveksling og studiebesøg fået nye idéer til opsøgende integrations- og læringsaktiviteter med udgangspunkt i deltagerens behov. Resultaterne er samlet i en fælles FRISM50+ brochure.

Lokalt i Sønderborg har projektgruppen gennemført café-møder og diskussioner på dansk om samfund, kultur og personlige emner. Den har meget synligt deltaget i et fælles arrangement i Sønderborg på kvindernes internationale kampdag, og den har organiseret studiebesøg, offentlige møder og internationale festmåltider i forbindelse med besøg af de udenlandske partnerorganisationer.

Sammen og forskellig i Europa

“Interessen har været stor”, fortæller Nuria Hussein Saleh, Hannah Eggers og Else Plauborg.

De tre kvinder fra Eritrea og Danmark deltog sammen i et studiebesøg i Tyrkiet. “Bare det at komme af sted og finde ud af at organisere alting selv forud for mødet var en bedrift, som vi voksede af”, siger en af deltagerne.

Friere med FRISM, fortsat...

Det tætte samvær med hinanden og erfaringsudveksling med de øvrige deltagere på tværs af forskelle i sprog, kulturer, livsstil og erfaringer var en positiv oplevelse. Intensiteten og den fælles forpligtelse har sommetider givet spændinger og småkonflikter, men gruppen er blevet stærkere af at tackle dem.

Udover det faglige udbytte fra spændende læringsaktiviteter i Tyrkiet fik deltagerne mulighed for at udvikle nye sociale færdigheder og at opbygge et godt netværk. Det styrkede følelsen af at tilhøre en gruppe med et fælles mål. Og den følelse gjorde, at de rejste tilbage til Danmark med fornyet engagement.

Energi, lyst og frivilligt arbejde

Frivillighed er den røde tråd i alle projektgruppens aktiviteter. Alle, både de etniske kvinder og tovholderne i DOF Sønderborg Aftenskole, Kirsten Jensen, Else Plauborg og Hannah Eggers, deltager frivilligt og af lyst.

”Vi gør det, fordi vi gerne vil, og fordi det er spændende”, siger Else Plauborg. Og ganske hurtigt tilføjer hun, at de kan tillade sig at være fleksible, fordi de er fri for hierarki og formelle rammer, og fordi det er en ulønnet aktivitet.

Hvert medlem af gruppen har sine grunde til at være med.

Nafas Jan Rasouli fra Afghanistan er uddannet sygeplejerske, men på grund af problemer med helbredet arbejder hun ikke længere. Hun har boet i Danmark 7 år. Mødet med kvinderne fra FRISM 50+ har ændret hendes liv på mange måder, men især hvad angår integrationen i det danske samfund og socialt samvær på dansk.

Det samme gælder for Nuria Hussein Saleh fra Eritrea, der ser projektet som en enestående mulighed for at møde mennesker fra andre lande, skabe venskaber, og forbedre sine sproglige evner, og Anees Gul Mirzade fra Afghanistan som er begejstret over at kunne dele sine erfaringer med de andre og underholde med mad, dans eller historier fra sit land.

Formand for Hawaa, Suad Zubeid, deltager i møder og formidler information om FRISM 50+ gennem sit eget netværk.

Alle kvindernes begejstring er tydelig, når de taler om projektet, hvor den stærkeste drivkraft er lysten til at gøre en forskel og at involvere så mange kvinder som muligt.

Integration og ny læring i øjenhøjde

FRISM50+ fremstår som et fornemt eksempel på en positiv og motiverende tilgang til integration med udgangspunkt i deltagerens egne behov.

Absolut afgørende for motivationen og de gode resultater i FRISM50+ er, at deltagelse er frivillig. Det handler således ikke bare om undervisning, men om aktiv involvering. "Vi har lært en masse af vores partnere, og alle kvinderne har ideer og ønsker til, hvordan vi skal fortsætte vores arbejde. Men nu må vi se tiden an", siger Else Plauborg.

For de projektansvarlige har frivilligheden nemlig også betydet masser af ubetalt arbejde og anvendelse af ferieuger til deltagelse i de internationale aktiviteter.

DOF Sønderborg Aftenskole

Margretheparken 86
6400 Sønderborg
74423381
aftenskolen@stofanet.dk
www.dof-soenderborgaftenskole.dk

Afgørende at partnerne forpligter sig

Guldborgsund Kommunes Sprog- og Integrationscenter har stået i spidsen for et Grundtvig-læringspartnerskab med det sigte at hæve niveauet for andetsprogsundervisning for voksne. Det har været inspirerende, og partnerskaber er velegnede til at udvikle metoderne. Men det er afgørende, at deltagerne forpligter sig ordentligt, siger skolens souschef og initiativtager til projektet.

Den 68-årige Tahereh Nejad kom til Danmark i 2001 fra Iran, hvor hun i mange år arbejdede på hotel og som iværksætter indenfor tekstilbranchen, men uden selv at få nogen formel uddannelse.

I Danmark gik Tahereh straks i gang med at arbejde og lære dansk på sprogcentret. Med stort engagement lærte hun at læse, skrive og tale dansk og forsøger i dag at motivere andre kvinder og ældre til at følge samme sti. Blandt andet er hun aktiv i Røde Kors, i Ældresagen og de lokale Visevenner, og hun har også været formand for sprogcentrets kursistråd.

Som led i Grundtvig-projektet "Unified by Diversity" har Tahereh formuleret sin læringshistorie, og hendes konklusion er:

"I had to begin all over many times. I have learned not to give up. There are always new things to learn, new challenges and joys ahead, when you don't give up."

Et "europæisk lærerværelse" fuld af energi og inspiration

Else Glerup er lærer i Guldborgsund og har været med i den gruppe, der har udviklet de lokale aktiviteter og deltaget i de internationale udvekslinger under "Unified by Diversity".

"Vi er blevet inspireret af vores partnere i udviklingen af de konkrete fælles projekter, og af deres materialer og tilgang til undervisningen. Samarbejdet har været intenst og præget af stor villighed til at vise, dele og udvikle egen praksis", fortæller Else Glerup.

"Fagligt er det meget bekræftende, at på trods af store forskelle i rammer og vilkår for undervisningen i de forskellige lande er der en ensartethed i opfattelsen af målene for sprogundervisningen. Det gør det mere relevant

at udveksle ideer om, hvordan målene kan nås. For lærerne har det også været udbytterigt at møde engagerede kolleger og at blive del af nye professionelle og personlige fællesskaber på tværs af grænser og sprog”, fortsætter Else Glerup.

Mere gejst og arbejdsglæde i hverdagen

Jens Peter Jensen er skolens souschef og initiativtager til Grundtvig partnerskabet. For ham er der ingen tvivl om, at det forpligtende samarbejde med gode partnere i projektet har bidraget afgørende til udvikling af skolens pædagogik og praksis, til inspiration for personalet og til motivation for kursisterne.

Det er i forløbet lykkedes at involvere en stor del af underviserne og kursisterne i det konkrete arbejde, og netop derfor er projektets resultater og gennemslagskraft så markant. Aktiviteterne har haft kursisternes erfaringer som udgangspunkt, og det har åbnet for et markant større engagement og glæde ved at kunne bidrage til undervisningen og det fælles projekt.

At formulere sine egne historier giver også et bedre udgangspunkt for at leve historien videre i nye sammen-

hænge og virker positivt i forhold til kursisternes videre integration.

For personalet har samarbejdet med europæiske kolleger givet et bredere perspektiv på skolens og egen praksis. Netop involvering af personale er ofte et ressourcemæssigt problem, men ledelsen på sprogcentret har fra starten prioriteret deltagelse i projektet.

Jens Peter Jensen forklarer: “Vi kan jo ikke på den ene side fremhæve, hvor vigtigt det er, og så på den anden side bede medarbejderne om at deltage mere eller mindre gratis. Vi har derfor årligt anvendt ca. 25 pct. af vores kursus- og udviklingstimer på projektarbejdet.”

Internationalisering og udvikling

“For os har Grundtvig-projektet således blot været en meget inspirerende måde at arbejde med udvikling på. Partnerskaberne er velegnede hertil, fordi rammerne er åbne for de aktiviteter og resultater, der vokser frem i de enkelte partnerskaber. Men det er afgørende, at man i partnerkredsen bliver enig om at forpligte sig ordentligt på samarbejdet og projektet. I forhold til sprogcentrets uddannelser er der få problemer med at integrere aktiviteterne i den alminde-

Afgørende at partnerne forpligter sig, fortsat...

lige undervisning, men det forudsætter god involvering af undervisere og klar prioritering fra ledelsens side. Men så er vejen også åben", slutter Jens Peter Jensen.

Viden om partnerskabets resultater er løbende blevet formidlet bl.a. i form af udstillinger på det lokale bibliotek og på andre institutioner.

Under overskriften **"Unified by Diversity"** har Guldborgsund kommunes Sprog- og Integrationscenter sammen med partnerorganisationer fra Belgien, Cypern og Tyskland udviklet fælles aktiviteter til at løfte niveauet for andetsprogsundervisningen for voksne.

Partnerne har gennemført fire større projekter i forbindelse med undervisningen:

- udvikling af en fælles europæisk plakatserie med indvandrerhistorier
- udvikling af en kalender med markering af deltagernes nationale og kulturelle mærkedage
- fortælling af udvalgte livshistorier med fokus på livslang læring
- udvikling af interaktivt Europakort

Guldborgsund Kommunes Sprog- og Integrationscenter

Kraghave Gaabensevej 100
4800 Nykøbing F
54861066
sprog@guldborgsund.dk
www.sprogcenter-nyk-f.dk

CIRIUS er en statslig styrelse for
internationalisering af uddannelser og læringsmiljøer

www.ciriusonline.dk

